

Gyerekefejek az oltáron

írta Kecskés János

A forradalom után a bécsi kamarilla tökélyre fejlesztette korábbi módszerét és a magyar törekvések ellen a nemzetiségeket játszotta ki. Pedig milyen szépen indult minden. A nemzetiségek, a szerbek, a románok és a szlovákok egymás után üdvözölték az akkor még közös érdeknek tekintett forradalom kitörését.

Elsőként a szerbek váltottak hangot. Bár a március 21-i újvidéki szerb gyűlésen még Djordje Stratimirovics, a későbbi vezér is feltűzte a nemzetiszínû kokárdát, de az egy hét múlva következő gyűlésre már levette, sőt a többiekkel együtt követelte, hogy a szerbek évenkénti nemzeti kongresszusai kérelmeit, az ország kormányát kikerülve, közvetlenül az uralkodó elé terjesszék. Küldöttségük április elején még barátságosan tárgyalt Kossuth Lajossal, csupán azon volt vitájuk, hogy a magyar miniszter nem ismerte el, hogy hazánkban önálló szerb nemzet létezhet. Ez esetben külön kormányt is, majd saját országrészt is követelhetnének – vetette ellen. Mire Stratimirovics közölte, hogy akkor igényeiket “másutt fogják keresni”. Kossuth feltételezését a magyarországi ortodox egyház székhelyén, Karlócán megtartott szerb gyűlés már egy héttel később igazolta, hiszen az önálló szerb Vajdaság kialakítását követelte (Vajdaság tervezett területén akkor a szerbek a lakosság felét sem tették ki!). A magyar nemzeti liberálisok alátámasztottnak láthatták azon félelmüket, hogy a frissen kivívott viszonylagos függetlenséget hátba támadja a nemzetiségek fellépése. Ebben a bizonytalan helyzetben még a korábbinál is fontosabbnak tartották az ország területi épségének fenntartását.

Az első csata, az első halott

A következő, május közepi, karlócai gyűlésen Rajasics érsek már meghirdette a magyarok elleni fegyveres harcot. Rövid időn belül húszezer szerb - nagyrészt határőr - fogott fegyvert és a hozzájuk csatlakozott több mint tízezer szerbiai önkéntessel együtt jóval meghaladták a velük szemben felvonultatható magyar haderő hatezres létszámát. E csapatok vezetőjét, Hrabowsky altábornagyot a szerbek június tizedikén felkeresték, és védelmet kértek tőle a magyarok ellen, hiszen ő is a császárt szolgálja - érveltek. A visszautasítás után megfenyegették, hogy kiűzik Péterváradról. Két nap múlva Hrabowsky Karlóca ellen kémszemlére vonult, és a szerbek lőttek. Ekkor tört ki a forradalom első csatája és kezdődött el a szabadságharc. Az első halottunk személyét szimbolikusnak tekinthetjük, hiszen a magyar szabadságharcért először Weinhengst hadnagy, egy szepességi szász hazafi áldozta életét. Bár az összecsapásból a magyarok kerültek ki győztesen, a szerb fejedelem levette álarcát - addig tagadta, hogy támogatja a vajdasági szeparistákat - és kitüntette Stratimirovicsot. Ettől kezdve papjaik vezetésével özönlöttek Szerbiából a martalócok hazánk földjére. Szemük előtt a meggazdagodás és Nagy-Szerbia képe lebegett.

Sietve megkezdték rabló hadjárataikat a környék falvai ellen. Nemcsak a magyar falvakban, hanem a többi nemzetiség lakóhelyein is “tisztogattak”, mészároltak.

Kezdetben nem sok siker termett az ország védelmére hivatott fegyvereknek. A kor nagy történésze, Horváth Mihály ennek okát abban látta, hogy a csapatokat a régi hatalomhoz húzó főtisztek vezették. Kritizálta a minisztérium vezetését, mert nem cserélte le őket: “kik a nemzeti reformot végrehajtották, megfoghatatlan s menthetetlen félszepségből féltek a reformot a katonaságra is kiterjeszteni”. Ez veszélyes, “minthogy hazánkban éppen hadi ügyeibe oltotta be az osztrák kormány legmélyebben a maga kényuralmát”. Június végére megérkeztek a fiatal tisztek és az új honvédek.

Akkortájt a legnagyobb csaták Fehértemplom városának védelméért folytak. Itt tűnt ki hősiességével a kassai 9. honvédszászlóalj, amelyet később vörös sipkásoknak neveztek el.

A szerbek ostora Damjanich

Ekkor vált ismertté a 3. zászlóalj szerb származású őrnagya, Damjanich János is, aki látva a kegyetlenkedéseket, megtagadta véreit. Itt harcolt az örmény származású Kiss Ernő alezredes is. Aradon is közös volt a sorsuk... A szerbek július 11-én, - azon a napon, amikor Kossuth a veszélyben lévő haza védelmére katonákat kért az országgyűléstől - Versecet támadták, de visszaverettek. Bosszúból ismét a falvakra vetették magukat. Sorban dúlták fel Écskát, Torast és Földvárt.

Földvára 17-én vonultak be a felszabadító magyar csapatok és a korábbi kegyetlenkedéseket is fölülmúló gaztett nyomára bukkantak. A templom oltárán harminchét levágott gyerekfejet találtak, gondosan gúlába rakva, átszúrva szerb zászlóval. Közvéleményünk megdermedt a döbbenettől. Az újkori Magyarország először tapasztalta meg, hogy mit jelent, ha a Balkán belátogat a Kárpát-medencébe, és milyen következménye lehet, ha a gyűlölködő szomszéd fegyveresen fölébe kerekedik. Pedig a java még hátra volt...

Kecskés János
Esti Hírlap, 1923